

Polski FADN w Wielkopolsce

Czyli system zbierania i wykorzystywania danych rachunkowych z gospodarstw rolnych

Polski FADN opiera się na rachunkowości rolnej do pozyskiwania danych źródłowych wykorzystywanych do badań sytuacji ekonomiczno – finansowej gospodarstw rolnych. Przystąpienie Polski do Unii Europejskiej spowodowało, że Polska wraz z 25 pozostałymi jej członkami została zobligowana do wdrożenia takiego właśnie systemu¹. Z perspektywy czasu można stwierdzić, że zanim Polska stała się pełnoprawnym członkiem Unii Europejskiej, tj. od 1 maja 2004 roku, Polski FADN już był wdrażany przez okres czterech miesięcy, tj. od 1 stycznia 2004 roku. Jednak w porównaniu z programami nastawionymi na bezpośredni transfer pieniędzy do rolników, np. dopłaty obszarowe, czy też w postaci różnych innych programów nastawionych na częściowy zwrot ponoszonych przez rolnika kosztów na inwestycje realizowaną w danym gospodarstwie rolnym Polski FADN prowadzony jest jakby w ich cieniu. Nie mniej cele jakie się stawia Polskiemu FADN dla polskiego rolnictwa są równie istotne jak bezpośrednia pomoc finansowa.

Głównym odbiorcą informacji o gospodarstwach rolnych dostarczanych przez Polski FADN jest Komisja Europejska oraz inne instytucje Wspólnoty. Podstawowym celem dostarczania danych nie jest tradycyjnie statystyka dotycząca rolnictwa w ogóle, ale sytuacja finansowa (w tym dochody) różnych gospodarstw rolnych. Baza danych FADN ma podstawowy udział w opracowywaniu analiz i oceny skutków działań projektowanych na potrzeby reformowania Wspólnej Polityki Rolnej. Z kolei w Polsce FADN dostarcza danych do ośrodków decyzyjnych władz Polski, organizacji przedstawicieli rolników, dla środowiska naukowo – badawczego oraz doradczego jak i samym rolnikom.

W związku z tym, że dostarczanie danych o sytuacji finansowej gospodarstw rolnych jest tak istotne zarówno dla Komisji Europejskiej jak i władz Polski taki system zbierania danych rachunkowych jakim jest Polski FADN musi z jednej strony gwarantować wysoką jakość (wiarygodność) danych, a z drugiej strony w sposób bezwzględny gwarantować rolnikom (uczestnikom systemu) anonimowość. Gwarantują to m.in. trzy podstawowe zasady obowiązujące w FADN:

- rolnik dobrowolnie uczestniczy w systemie FADN,
- dane z gospodarstw rolnych dostarczane do Komisji Europejskiej są traktowane jako ściśle tajne,
- danych nie można wykorzystywać dla celów podatkowych, a tylko dla potrzeb FADN.

Poza tym na uwagę zasługuje to, że dla potrzeb Polskiego FADN analizowane są dane dotyczące wyłącznie gospodarstwa rolnego.

Tradycyjnie gospodarstwa zwykło się klasyfikować, np. według powierzchni ogólnej gospodarstw lub użytków rolnych. Natomiast w FADN klasyfikacja gospodarstw odbyła się według parametrów ekonomicznych. Stąd poprzez udział różnych gospodarstw rolnych uczestniczących w Polskim FADN należy rozumieć gospodarstwa rolne, które zostały pogrupowane według dwóch kryteriów, tj. wielkości ekonomicznej² i typu rolniczego³. W Polsce ogółem w systemie Polski FADN uczestniczy 12 100 gospodarstw rolnych w Unii Europejskiej. Polskę wyprzedzają jedynie Włochy mające 18 000 gospodarstw (wyk. 1).

Polska dla potrzeb FADN została podzielona na cztery regiony składające się z czterech województw każdy, tj.: Pomo-

Rys. 1 Podział Polski na regiony SGM

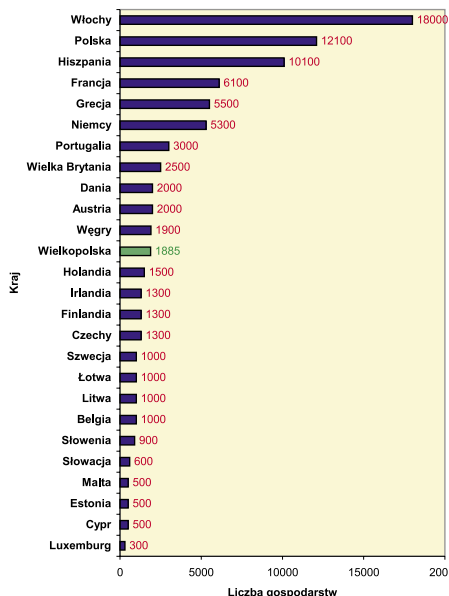

rze i Mazury, Wielkopolska i Śląsk, Mazowiecki i Podlasie, Małopolska i Pogórze (Rys. 1).

Z kolei w skład regionu „Wielkopolska i Śląsk” wchodzi następujące województwa: kujawsko – pomorskie, wielkopolskie, dolnośląskie i opolskie. W Wielkopolsce liczba rolników uczestniczących w systemie FADN wynosi 1885, co na tle kraju daje drugą lokatę zaraz za województwem mazowieckim (nieco ponad 1900 gospodarstw rolnych). Można w tym miejscu podkreślić, że liczba gospodarstw w próbie Polskiego FADN w Wielkopolsce jest większa od liczby gospodarstw w systemie FADN w takich krajach Unii Europejskiej (wyk. 1).

Dane z gospodarstw rolnych z Wielkopolski zanim trafią do Komisji Wspólnot Europejskich czyli do Brukseli zbierane są przez współpracujących z rolnikami doradców (rachmistrzów) Wielkopolskiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego w Poznaniu, dalej dane te przekazywane są do Wojewódzkiego Biura Rachunkowego w Poznaniu, którym jest WODR w Poznaniu, a następnie do Agencji Łącznikowej FADN czyli do Instytutu Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej – Państwowy Instytut Badawczy w Warszawie. Ostatecznie dane trafiają do Dyrekcji Generalnej ds. Rolnictwa w Brukseli. Nad całością Polskiego FADN w Polsce czuwa Komitet Krajowy FADN w Ministerstwie Rolnictwa i Rozwoju Wsi w Warszawie (6).

Każdemu gospodarstwu rolnemu uczestniczącemu w Polskim FADN został przypisany określony numer identyfikacyjny (8 cyfr), czyli tzw. NIG, który gwarantuje anonimowość. Poza tym w

Wyk. 1. Liczba gospodarstw w systemie FADN w 25 krajach UE

Komisja Wspólnot Europejskich w Brukseli
- DG-Agri

Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi
w Warszawie - Komitet Krajowy FADN

(4) Agencja Łącznikowa FADN czyli IERiGŻ-
PIB w Warszawie - testowanie danych i
ostateczna akceptacja danych na szczeblu
krajowym i przekazanie ich do Brukseli

(3) Wojewódzkie Biuro Rachunkowe -
WODR w Poznaniu - testowanie gospodarstw
rolnych i ostateczna akceptacja opracowanych
danych z gospodarstw

(2) Doradca lokalnego biura rachunkowego
-wprowadzenie danych do programu
komputerowego Polski FADN -
opracowywanie danych z gospodarstwa

(1) Gospodarstwo rolne
- zapisy w ksiązkach rachunkowych

celu uniemożliwia rozpoznania poszczególnych gospodarstw Komisja Europejska może publikować uśrednione wyniki z grupy składającej się z co najmniej 15 gospodarstw rolnych. Zasada ta obowiązuje w całym systemie Polskiego FADN.

W Wielkopolsce w ramach Polskiego FADN z rolnikami współpracuje w około 380 doradców rolnych (rachmistrzów). Proces dostarczania danych rachunkowych z gospodarstw rolnych podzielony jest na dwa etapy. W pierwszym etapie odbywa się zbieranie danych w ciągu roku poprzez zapisywanie ich w specjalnie do tego celu przygotowanych ksiązkach rachunkowych⁴. Z kolei w drugim etapie z pomocą przychodzi technika komputerowa dzięki, której doradcy mogą wprowadzić dane do programu komputerowego Polski FADN. W wyniku tych działań dochodzi do ostatecznego opracowania danych.

Rok 2006 jest już trzecim okresem zbierania danych, a drugim jeśli chodzi o ich ostateczne opracowanie. Bezpośrednim produktem jaki powstaje po opracowaniu danych jest Raport Indywidualny gospodarstwa rolnego⁵. Raport ten przekazywany jest każdemu rolnikowi uczestniczącemu w systemie Polski FADN.

Dzięki temu, że dane rachunkowe z reprezentatywnej próby gospodarstw rolnych do FADN przekazywane są w postaci sprawozdań o jednolitej strukturze będzie możliwe porównywanie wyników gospodarstw rolnych np. polskich z francuskimi. Na podkreślenie zasługuje także to, że podział polski na makroregiony powoduje, że średnie dane dla makroregionu nie można utożsamiać ze średnimi danymi dla województwa wchodzącego w

skład makroregionu.

Liczba gospodarstw rolnych – uczestników systemu Polski FADN dla województwa wielkopolskiego jest ściśle określona i wynosi w 2006 roku 1885. Na przestrzeni danego roku nie ma możliwości wejścia gospodarstwa rolnego do systemu. Jeśli zdarzy się, że gospodarstwo rolne wypadnie dopiero wówczas na jego miejsce z początkiem kolejnego roku może wejść nowe gospodarstwo pod warunkiem, że spełni wymagane warunki wejścia do systemu Polski FADN.

Uczestnictwo w systemie zbierania danych Polski FADN wiąże się z określonymi korzyściami dla rolnika, do których można zaliczyć:

- uzyskanie „czarno na białym” sytuacji ekonomiczno – finansowej gospodarstwa rolnego, co jest niezbędne w jego zarządzaniu,
- poprzez możliwość częstszego kontaktu z doradcą istnieje realna pomoc w zarządzaniu gospodarstwem rolnym,
- podwyższenie wiedzy ekonomicznej rolnika,
- nabranie „rutyny księgowej” poprzez systematyczne gromadzenie danych, faktur, co stanowi kapitalne przygotowanie do przejścia gospodarstwa rolnego do rozliczania się z podatku VAT na zasadach ogólnych,
- uporządkowanie zbierania danych prowadzi także do wydzielenia specjalnego miejsca do ich gromadzenia,
- zainteresowanie i zaangażowanie się w proces zbierania danych innych członków rodziny rolnika, co może przerodzić się w autentyczną pomoc w zarządzaniu gospodarstwem rolnym,
- możliwość porównania swojego gospodarstwa na tle innych gospodarstw po określeniu tzw. kryteriów podobieństwa w celu wyciągnięcia stosownych wniosków.

Jarosław Marcinkowski
Kierownik Działu Ekonomiki i Przedsiębiorczości
WODR w Poznaniu

**

Powyższy artykuł opracowano na podstawie broszury „FADN i Polski FADN” opracowanej przez dr inż. Lecha Goraja z Instytutu Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej – Państwowy Instytut Badawczy w Warszawie, 2005 rok oraz na podstawie własnych doświadczeń autora.

¹ 29 listopada 2000 roku przez Sejm RP została uchwalona ustawa o zbieraniu i wykorzystywaniu danych rachunkowych z gospodarstw rolnych (Dz.U. Nr 3 20 z 2001 r.)

² Wielkość ekonomiczna gospodarstwa rolnego: określona jest na podstawie sumy wartości standardowych nadwyżek bezpośrednich (SGM) wszystkich działalności występujących w gospodarstwie rolnym Nadwyżka bezpośrednia z danej działalności rolniczej (uprawy lub zwierzęta) to: roczna wartość produkcji uzyskanej z 1 ha lub od 1 szt. zwierzęcia <minus> koszty bezpośrednie poniesione na wytworzenie tej produkcji Standardowa nadwyżka bezpośrednia (uprawy lub zwierzęcia) to: Standardowa, czyli średnia z 3 lat w określonym regionie, wartość produkcji uzyskanej z 1 ha lub od 1 szt. zwierzęcia <minus> standardowe, czyli średnie z 3 lat w określonym regionie, koszty bezpośrednie poniesione na wytworzenie tej produkcji

³ Typ rolniczy: określony jest na podstawie udziału poszczególnych działalności w tworzeniu ogólnej wartości standardowej nadwyżki bezpośredniej (SGM) w gospodarstwie.

⁴ Książki do zbierania danych w ramach Polskiego FADN:

- Spis Aktywów i Zobowiązań
- Spis Wybranych Aktywów i Zobowiązań
- Książka Wpływów i Wydatków
- Książka Obrótów i Zasobności
- Instrukcja Kodowania i Wykazy Kodów
- Instrukcja Prowadzenia Zapisów w Książkach Rachunkowych

⁵ Raport Indywidualny Gospodarstwa Rolnego zawiera następujące tabele wynikowe:

- Struktura własnościowa i rodzajowa użytkowanej ziemi
- Struktura rodzajowa użytkowanej ziemi
- zatrudnienie i nakłady pracy
- Pogłowie zwierząt
- Powierzchnia zbiorów w plonie głównym na użytkach rolnych oraz zbiory i plony
- Wydajności jednostkowe zwierząt
- Sprawozdanie z przepływu pieniędzy
- Sprzedaż i uzyskane ceny najważniejszych produktów rolniczych
- Rachunek wyników gospodarstwa rolnego
- Wartość i struktura produkcji (bez należnego podatku VAT)*
- Dotacje (dopłaty)
- Podatek VAT
- Wartość i struktura kosztów produkcji (bez naliczonego podatku VAT)
- Bilans
- Przepływ środków pieniężnych między gospodarstwem rolnym i rodziną rolniczą
- Saldo rachunku prywatnego
- Rachunek kapitału własnego
- Analiza wskaźnikowa gospodarstwa rolnego
- Definicje podstawowych pojęć